

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע מקץ תש"ף

נשיא ומייסד הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של: ההסתדרות הציונית העולמית המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

ויהי מקץ שנתים ימים

על הנסים ... שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה (ת"א)

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

הזמן ומשמעותו הטרידו מאוד את רבותינו בכל הזמנים. אי היכולת לחזור לעבר או לעבור אל העתיד, היוו אתגר מתמיד. בעשרות השנים האחרונות, קביעת הזמן באופן מדויק, מלווה את חיינו בכל שניה. הנגישות לשעונים מדויקים הפכה להיות קלה ביותר. עיון בתנ"ך מגלה כי אחד הכללים החזקים והמשמעותיים יותר בהבנת כתבי הקודש, הוא: "אין מוקדם ומאוחר בתורה" (ובנ"ך) (ירושלמי ראש השנה פ"א ה"א ועוד רבים, גם הרמב"ן המנסה למעט יותר מרש"י בשימוש בכלל זה איננו חולק עליו עקרונית).

ננסה להבין מה פשרו וחשיבותו של כלל זה, דווקא בימים בהם אנו חוזרים, בכל יום לפחות ארבע פעמים, על מטבע הלשון שטבעו חכמים: "על הנסים ועל הנפלאות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, ובהקשר של הפסוק הראשון בפרשתנו, ויהי מקץ שנתים ימים, הקובע לכאורה נקודת זמן ביחס לחלומותיו של פרעה ולעלייתו של יוסף לכס השלטון, כמשנהו. אבן עזרא על הפסוק הראשון בפרשתנו (בראשית מ"א א) מעיר: "לא פירש הכתוב תחלת זה החשבון, וכן ויהי מקץ ארבעים שנה (ש"ב ט"ו ז), וכן ובעוד ששים וחמש שנה (ישעיהו ז' ח) וכן ויהי בשלשים שנה (יחזקאל א' א). ויתכן להיות שזה החשבון ליציאת שר המשקים מבית הסהר, או לשבת יוסף שם. וטעם ימים כבר בארתיו".

רבי אברהם אבן עזרא, בדבריו הקצרים, מעורר שתי שאלות: הראשונה: מספר פעמים התנ"ך מצייין שעבר זמן מסוים עד שאירוע מסוים התרחש, אבל העיקר חסר מן הספר, הכתוב איננו מפרט ממתי מונים או מהו האירוע שממנו מונים זמן זה?

השאלה השנייה נראית לכאורה הרבה יותר פשוטה, אבל בעיון נוסף מסתתרת מאחוריה בעיה עקרונית, מה משמעות הביטוי יום ביחיד או ברבים.

נבר תחילה את השאלה הראשונה.

אבן עזרא עצמו מציע שני פתרונות על דרך ה"יתכן", לבעיה המקומית:

הראשון: "שזה החשבון ליציאת שר המשקים מבית הסהר". כיון שהמאורע האחרון שזכר בתורה, לפני ציון זה, הוא התקיימות פתרונו של יוסף לחלומות של השרים, הרי שעברו שנתיים מאז. לפתרון זה מקור גם בדברי חז"ל. בסדר עולם רבה (פרק ב) מצינו: "אלה תולדת יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה (בראשית ל"ז ב), ירד יוסף למצרים ועשה בבית פוטיפר י"ב חדשים, ... ועשה בבית האסורים י"ב שנה". נצרף לדברים אלה את המופיע במדרש בראשית רבה (פרשת מקץ פרשה פט ג): "אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו" (תהלים מ' ה) זה יוסף, "ולא פנה אל רהבים", ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי ניתוסף לו שתי שנים".

לפי זה יוסף ישב בבית האסורים עשר שנים, לפני שפתר את החלומות והתעבב שם עוד שנתיים, בגלל ששם מבטחו בשר המשקים. שנתיים אלה מופיעות בתחילת פרשתנו. נוסף כי התורה הפרידה שנתיים אלה מהעשר הקודמות כדי ללמד אותנו

פרק בנושא אמונה ובטחון. הסברנו את הלקח בדברינו על שבת ראש השנה תשס"ד:

<http://eretzhemdah.org/newsletterArticle.asp?lang=he&pageid=48&cat=1&newsletter=820&article=3124>

הפתרון השני: "או לשבת יוסף שם", שונה לחלוטין מהפתרון הראשון. לפי הצעתו השניה של ראב"ע, עברו שנתיים ימים מאז האירוע עם אשת פוטיפר והכנסתו של יוסף לבית האסורים.

לשיטה זו יוסף היה אסיר רק שנתיים והוא לא נדרש לשלם על פנייתו לשר המשקים.

לשתי השיטות צריך לשאול מדוע הפך יוסף לאסיר? (לשיטה הראשונה למשך עשר שנים ולשיטה השנייה למשך שנתיים?) וצ"ל שהתשובה נמצאת בדברי רש"י המבוססים על דברי הגמרא (סוטה דף לו ע"ב) שליוסף הייתה הו"א לחטוא עם אשת פוטיפר. עם צדיק גמור כמו יוסף, הקב"ה מדקדק כחוט השערה. גם על מחשבה מסוג זה, הצדיק נדרש לשלם מחיר יקר, זהו המסר המסתתר מאחורי ציון הזמן הפותח את פרשתנו.

בפרשיות הבאות נמשיך לדון בנושא. בינתיים נמשיך להודות לקב"ה על הנסים ועל הנפלאות שעשה לנו ולאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

לע"נ הרב אליהו כרמל ז"ל נלביע חי' באייר תשע"ו	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא בר כפולד	לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלביע י' בתמוז תשע"ד	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט
לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י' באייר תשע"א	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ תמר ליכטנשטט האהובה יהי זכרה ברוך	לע"נ גבי אסתר שמש ע"ה נלביע כ"ב באב תשע"ז	לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י"ז בסיוון תשע"ד
לע"נ מרים שטרן ע"ה, נלביע בה' באב תשע"ט		לע"נ אברהם קליין ז"ל, נלביע בל"ג בעומר תשע"ט		
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				

Eretz Hemdah
2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר
רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.eretzhemdah.org info@eretzhemdah.org

יתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

עבודה לאחר שליחת תנאים בדוא"ל בלי חתימה על חוזה

'ארץ חמדה גזית' ירושלים/תמוז תשע"ז/ תיק 77021

דיינים: הרב חיים בלוך, הרב שמעון גרבוז, הרב בצלאל דניאל

המקרה בקצרה: הנתבעת היא מנהלת חברה שעיקר פעילותה באנגליה, היא מכירה את התובע משנת 2011 ואף עשתה עמו עסקים בעבר. בשנת 2014 הנתבעת שיתפה את התובע בקשיים של החברה. התובע הציע לנתבעת את שירותיו, והיא הסכימה להעסיק אותו. התובע שלח דוא"ל הכולל בתוכו את תנאי העבודה: משכורת חודשית; תוספת למשכורת זו כשהחברה תוכל לעמוד בזה; אחוזים בבעלות על החברה, הנתבעת רשאית לרכוש את המניות הללו בחזרה במחיר נקוב. התובע התחיל לעבוד ולקבל משכורת חודשית. לאחר זמן מה ביקשה הנתבעת שהתובע ימשיך בתפקיד עם פחות אחריות. התובע דרש תשלום תמורת האחוזים שלא קיבל בחברה, והציע שיקבל אותו בפריסה לתשלומים. התשלום הראשון ורק הוא שולם לחשבונו. התובע תובע את יתרת הסכום.

לטענת הנתבעת היא לא הסכימה לתנאי ההעסקה שהוכתבו על ידי התובע; עבודתו לא הועילה לחברה, ואין הצדקה שיקבל סכומים נוספים; החברה כעת לא במצב שיצדיק את תשלום הסכום הנוסף; כיון שהכסף ששולם לתובע הגיע מחברה אחרת שבבעלות בעלה, הרי שאין הצדקה לתביעה אישית שלה. התובע טען שכיון שהנתבעת לא הגיבה לדוא"ל ששלח ובו תנאי ההעסקה – הרי שהיא הסכימה לתנאים שביקש. לטענתו את התוצאות של עבודתו ניתן היה לראות רק לאחר זמן מה. לגבי האחוזים במניות החברה, הוא הסביר לנתבעת את הדברים, ואין הצדקה לטענתה.

פסק הדין: על החברה לשלם לתובע 12,500 ליש"ט.

נימוקים בקצרה:

1. האם האחריות לשלם לתובע מוטלת על הנתבעת או על החברה?

בנדון זה לא נחתם חוזה בין התובע והנתבעת, ואף לא בין התובע והחברה של הנתבעת. הנתבעת טוענת שמצד אחד, ברור שכוונתה לא הייתה לחבות אישית. מצד שני, התובע לא יכול לתבוע את החברה, מכיוון שהחברה מעולם לא חתמה חוזה מולו. בית הדין קבע כי כיון שהנתבעת הציגה את עצמה כמנהלת ומורשת חתימה בחברה, הרי יש להסכמה בין התובע לנתבעת דין של השוכר את הפועל לעשות בשל עצמו שהוא חייב לשלם לו (ח"מ שלו, א), וכפי שפסק בפתחי חושן (ח, הערה עח) לגבי מנהל מוסד ששוכר פועל, שהוא חייב לשלם לו מקופת המוסד. גם אם השכר הועבר עד עכשו דרך חברה אחרת, אין בכך כדי להוכיח שהחברה אינה חייבת בשכרו. משום שאדם זכאי לשלם בכל דרך שיבחר. לגבי תביעת האחוזים התביעה היא כלפי הנתבעת ולא כלפי החברה.

2. הסכם שלא נחתם בין הצדדים

בין הצדדים לא נחתם חוזה, אולם השו"ע (ש"ל, א) פסק שבדיני פועלים אין צורך בחוזה או מעשה קניין, אלא הגעתם לעבודה לאחר הסכמה בעל פה מחייבת את המעסיק לתנאים שסוכמו. גם לטענת הנתבעת שהיא לא רצתה להעסיק את התובע אלא שיעזור לה במשרד, הרי שיש לדברים אלו דין של אדם שאומר לחבירו לעשות פעולה, שפסק הרמ"א (יד, ה) שחייב לשלם לו את הוצאותיו. טענת הנתבעת שהיא ביקשה ממנו לעבוד ללא תמורה תמוהה.

3. האם תנאי ההעסקה הכתובים בדוא"ל מחייבים?

הנתבעת שילמה לתובע לפי המתווה שהציע. השו"ע (רכא, א) דן במקרה בו קונה ומוכר נשאו ונתנו ולא הסכימו על המחיר, ולאחר מכן שניהם נפגשו ובצעו את העסקה מבלי לדון בשנית במחיר. הוא פוסק שמי שיזם את המפגש השני התרצה למחיר שביקש חבירו. הרמב"ן (בי"מ עז) כתב שדין זה נכון גם לגבי פועלים. לכן גם במקרה זה שהנתבעת ביקשה מהתובע לבוא לעבוד ואף שילמה לו לפי התנאים שהציג, הסכימה למעשה לתנאים שלו והתחייבה לפעול לפיהם.

4. טענת הנתבעת שלא הבינה את פרטי החוזה

הנתבעת טענה שלא הבינה את הנאמר בדוא"ל ששלח התובע. בית הדין התרשם שטענה זו אינה נכונה, משום שלא מדובר בדברים מורכבים למדי וקשים להבנה. אך גם אם מבחינה עובדתית הנתבעת לא הבינה את התנאים הללו, היא עדיין היתה מחוייבת אליהם. משום שחזקה על אדם שחתם על חוזה, שהוא ידע והבין את תוכנו. כך כתבו הריב"ש (תפ) והרמ"א (סא, יג) לגבי אדם שטען שלא הבין את הכתובה עליה חתם. מה עוד שהנתבעת שילמה על פי הדברים שנכתבו, הרי שמעשיה מוכיחים שסברה שיש תוקף להסכם זה, ואם כן חזקה שהיא הבינה את כל פרטיו.

5. תליית התשלום בהצלחת התובע בתפקידו

הנתבעת טענה כי כל עוד לא יוכח שהתובע הצליח בתפקידו אין חובה לשלם לו. בית הדין דחה את טענה זו, משום שתנאי כזה לא הובע בעל פה או בכתב בין הצדדים.

6. חזרה ממחילה על תשלום

התובע הודה שהוא הציע לנתבעת פריסת תשלומים, כך שבסה"כ היא תשלם 9,000 ליש"ט, ולא 10,000 ליש"ט כפי שהופיע בחוזה. כך שלכאורה בעבר מחל לה על חלק מהסכום אותו הוא תובע כעת, האם התובע יכול לחזור בו מהמחילה שמחל על הסכום הזה? הפוסקים דנו בדין מחילה בטעות, והסיקו שמחילה בטעות יכולה להיות מחילה (קצות החושן יז, ג, פ"ד יא עמ' 186-191). אבל במקרה בו שני צדדים חותרים לפשרה ובמסגרתה התובע מוחל על חוב, ולבסוף הפשרה לא יצאה אל הפועל, יש לאמוד דעת התובע שלא הסכים למחול על דעת זה (הרב מאיר אריק מנחת פתים יז, יב) לכן מחילת התובע אינה מחייבת אותו, והוא זכאי לקבל את מלא הסכום.

למעבר לפסק הדין

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ג)

Milan, Italy

מילאנו, איטליה
אייר תשנ"ג

נישואי כהן לאשה שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה

שאלה

בדין בת ישראל וגירות, שהיא מותרת לכהונה לכתחילה (כדאיתא במפורש במשנה קידושין פרק ד' משנה ו' ובגמ' שם עז ע"א ובפסקי הרא"ש שם ובמשנה תורה ה' איסורי ביאה י"ט יב ובטוש"ע אה"ע סי' ז' ע"ש), האם יש לחשוש לדעתו של הבית שמואל על השו"ע הנ"ל וז"ל "ואם יש צד אחד ישראל נראה דבעינן גם הורתה ולידתה בקדושה" עכ"ל וכדמובא ג"כ בערוך השולחן, או אפשר שהיא תהיה מותרת לכהן אף אם באמת נתעברה אמה לפני הגיור.

תשובה

נערה שהורתה שלא בקדושה (מצד אמה) ולידתה בקדושה, גם אם אביה מולידה הוא ישראלי, אין להתיר אותה לכהונה, כפי שציין כב' לדברי ה"בית שמואל" באה"ע¹, וכך הוא בוודאי במקרה המדובר. אכן יש לציין מה שהעלה ה"חזון איש" (אבן העזר סי' ד ס"ק ט) דכל כהאי גוונא שהיתה לידתה בקדושה וגירותה היתה יחד עם גירות האם, הגירות חלה בה לא מדין עצמי (שאלו כן, היתה זו גירות מדרבנן על דעת בית-דין) אלא גירות האם חלה גם בה, אפילו למאן דאמר עובר לאו ירך אמו (שמשום זה טבילת הגירות נחשבת כאלו טבלה בעצמה, יבמות דף עח ע"א וע"ב) "לענין עיקר הגירות מיחשב ריצוי האם כריצוי דידיה, וגירותה כגירות דידיה" (שעל כן יש לוולד חיוב פדיון הבן, ובמצרי - תורת מצרי שני עליו). ולפי זה נראה שבת זו, תורת בת גר וגירות עליה, שאמנם אף זו אסורה לכהן, כמבואר בשו"ע סעיף זה, ומכל מקום, אם נישאת - לא תצא, ומה שכתב ה"בית שמואל" שיש להצריך שתהא הורתה בקדושה גם כן, אין זה אלא בכדי להתייר להינשא לכהן לכתחילה, כדין שהיה צד אחד ישראל².

¹ סי' ז ס"ק מב.

² וזה שלא כפי שכתב בספר "בית משה" (הובאו דבריו ב"אוצר הפוסקים" שם) בדברי ה"בית שמואל" "ותימה על הבית שמואל שקיצר", והעלה שם שבכהאי גוונא, כיון שאין על הוולד תורת ייחוס אחר האב הישראל, גם אם נשאת, תצא. ולפי הנ"ל דברי ה"בית שמואל" בדקדוק נכתבו.

ועיין עוד בספר "חוות בנימין" (סי' סח) למרן הגר"ש ישראלי שדן גם כן בדין גירות העובר במעי אמו, ומסיק קצת בדומה ל"חזון איש", אך מכל מקום הוא רואה את גירות הוולד כגירות עצמית. וייתכן שמזה נפקא מינה לעניין השאלה בדיעבד, אם נישאת, וצ"ע.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

נתנאל אילן בן שיינא ציפורה
רבקה רינה בת גרונה נתנה
ויקי ויקטוריה בת דייזי

ניר רפאל בן רחל ברכה
אסתר בת רחל
מאירה בת אסתר
אסתר מיכל בת גיטל

שלהבת בת ברכה
יפה בת רחל יענטע
יהודית שרה בת רחל

בתוך שאר חולי עם ישראל

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלב"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
	לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד	לע"נ נורמן רוסק נלב"ע בכ"ב באב לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד	